

Suomen Lakimiesliitto

Uudenmaankatu 4-6 B
00120 Helsinki

Eero Blåfield

Oikeuspoliittinen asiamies

Eduskunnan lakivaliokunta

LaV@eduskunta.fi

Yleistä

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa, oikeusministeriön laatimassa mietinnössä "Tuomioistuinmaksulaki" sekä HE 29/2015 vp esitetään tuomioistuinmaksujen korottamista ja niiden käyttöalan laajentamista. Näistä oikeusministeriön mietinnössä ja oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa ehdotuksen tavoitteena on tuomioistuinten rahoitusaseman parantaminen, kun taas hallituksen esityksessä tavoitteena on tuomioistuintulojen lisääminen. Tämän lisäksi kaikissa esityksissä mainitaan tavoitteeksi oikeusturvan parantaminen sekä maksujen ohjausvaikutuksen tehostaminen siten, että tuomioistuimissa vähenevät ne asiat, joissa oikeusturvaintressi on pieni.

Lakimiesliitto katsoo, että onnistuakseen tavoitteessaan oikeusturvan parantamisesta, tulee tuomioistuinmaksujen laajentamisesta saavutetut tulot ohjata tuomioistuinten toimintamäärärahojen nostamiseen. Maksujen tason nostaminen sinällään heikentää oikeusturvaa, eikä tavoite oikeusturvan parantamisesta toteudu mikäli tuomioistuinten rahoitusasemaa ei samalla paranneta.

Lakimiesliitto myös huomauttaa, että oikeudenhoidon uudistamisohjelman ehdotus summaaristen asioiden siirtämisestä ulosottoon tarkoittaa sitä, että oikeudenkäyntimaksuista saatavat tulot putoavat merkittävästi, mitä menetyistä korotetuilla ja alaltaan laajennetuilla oikeudenkäyntimaksuilla ei tulla kattamaan.

Maksujen ohjaava vaikutus

Lakimiesliitto katsoo, että maksujen ohjausvaikutus voi vähentää sellaisia oikeudenkäyntejä, joissa tarkoituksena on esimerkiksi kiusanteko, viivytyt tai muu oikeusturvaan liittymätön tavoite. Nämä jutut aiheuttavat nykyisellään huomattavan paljon työtä, vaikka ne ratkaistaisiin kirjallisessa valmistelussa. Maksujärjestelmää uudistettaessa on huomiota kiinnitettävä myös maksujen ohjaavuuteen siten, että ne ohjaavat käyttäytymistä sovintoon ja asioiden ratkaisemiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lakimiesliiton näkemyksen mukaan maksujen säilyttäminen porrastettuina ratkaisuvaiheen mukaan parantaisi niiden ohjaavaa vaikutusta.

Lakimiesliitto kannattaa voimakkaasti etukäteismaksun käyttöönottoa Suomessa. Ennakkomaksun käyttöönotto lisäisi maksujen ohjaavaa vaikutusta nimenomaisesti sellaisissa oikeudenkäynneissä, joiden tavoitteet eivät liity oikeusturvaan.

Tuomioistuinmaksujen käyttöalan laajentaminen

Hallinto- ja erityistuomioistuinten kohdalla mietinnössä esitetään perustavanlaatuisia muutoksia suomalaiseen järjestelmään, jossa lähtökohtana on ollut se, että viranomaisten päätöksiin tulee voida hakea muutosta ilman esteitä riippumattomalta tuomioistuimelta. Vaikka maksujen ohjausvaikutusta on vaikea arvioida, katsoo Lakimiesliitto, että maksut todennäköisesti vähentäisivät sellaisten asioiden käsittelyä, jossa valittajana on henkilö, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta ne eivät välittömästi koske. Myös pysäköintimaksupäätöksiin ja ajoneuvojen siirtomaksuihin liittyvien valitusten väheneminen olisi todennäköistä. Haittapuolena maksujen käyttöalan laajentamisesta voi olla hallinto-oikeuden päätösten ohjausvaikutuksen heikkeneminen.

Niiden sosiaaliasioiden, jotka koskevat välittömästi yksilön etua ja oikeutta perusturvaan perusoikeutena, jättäminen maksujen ulkopuolelle on perusteltua.

Yleisten tuomioistuinten kohdalla Lakimiesliitto katsoo, että lähestymiskieltohakemusten ottaminen maksun piiriin on perusteltua, koska hakemuksia tehdään usein kevyin perustein ja peruutetaan sellaisessa vaiheessa, jossa tuomioistuin on tehnyt jo työtä asian eteen.

Maksujen taso

Lakimiesliitto katsoo, että ehdotettu maksujen taso on yksityishenkilöiden osalta yleisissä tuomioistuimissa varsin korkea. Koska maksuista on ehdotuksen perusteella mahdollisuus vapautua varattomuuden perusteella, ei maksuja voi lähtökohtaisesti nähdä esteenä oikeusturvan saatavuudelle.

Lakimiesliitto huomauttaa, että markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden maksutaso voi olla varsin korkea pienille ja keskisuurille yrityksille ja voi täten heikentää yritysten oikeusturvaa.

Maksujen porrastaminen

Lakimiesliiton näkemyksen mukaan tuomioistuinmaksujärjestelmän tulee myös kannustaa osapuolia sovintoon ja asioiden ratkaisemiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ohjausvaikutuksen kannalta on ongelmallista, että ratkaisuvaiheeseen sidotuista porrastetuista maksuista ollaan luopumassa. Porrastamaton maksu ei kannusta aikaiseen sovintoon ja ratkaisuun. Koska maksuilla on myös tarkoitus kattaa tuomioistuimen toiminnasta aiheutuvia menoja aiempaa suuremmalta osin, olisi luontevaa, että palvelujen käytön laatu ja laajuus vaikuttaisivat maksun suuruuteen. Tuomioistuinmaksu voitaisiin jatkossakin porrastaa ainakin käräjäoikeuksissa käsittelyn keston mukaan. Vaikka ennakkomaksua alettaisiin periä, porrastus on edelleen mahdollista ilman hankalia takaisinmaksujärjestelmiä esimerkiksi siten, että ennakkomaksu kattaisi kirjallisen menettelyn, ja mahdollisesta suullisesta käsittelystä perittäisiin maksu jälkikäteen.